

TÜRKİYE’DEKİ UZAKTAN EĞİTİM VE E-SERTİFİKA PROGRAMLARINA ÇAĞDAŞ BİR YAKLAŞIM: ÖRNEK BİR ÇALIŞMA

Uzm. Zeynep GÖKKAYA¹
Uzm. Şeyda Burcu AKÇİÇEK²

Özet

Bu çalışmanın amacı uzaktan eğitim öğrencilerin memnuniyet ve beklentilerine ilişkin tespitte bulunmaktır. Böylece uzaktan eğitim sistemlerinin gelişimi için çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Araştırmanın evrenini tüm uzaktan eğitim öğrencileri oluşturmaktadır. Örnekleme Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO’nun uzaktan eğitim pazarlama 1. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrencilerin cinsiyet, yaş ve tercih sebebi demografik özellikleri tespit edilmiştir. Ek olarak, ders içerikleri, eğitim kalitesi, hizmetleri, teknolojiler, görsellik, yeterlilik gibi konularda öğrencilerin memnuniyet seviyeleri ölçülmüştür. Ölçek olarak 5 ölçekli Likert Tipi anket uygulanmıştır. Anketler SPSS programında değerlendirilmiş; elde edilen verilere, frekans ve yüzde tablolarına çalışmada yer verilmiştir. Araştırma sonuçları uzaktan eğitimin her geçen gün geliştiğini göstermektedir. Uzaktan eğitimle eğitim veren kurumlar öğrencilerin verimliliğini arttırmak ve etkili eğitim verebilmek için bu gelişime ayak uydurmalıdır. Sonuç olarak, bu gelişim için çeşitli öneri ve görüşlerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, E-sertifika, çağdaş eğitim

JEL Kodu: I 21

MODERN APPROACH TO DISTANCE EDUCATION AND E-CERTIFICATION PROGRAMS IN TURKEY: A CASE STUDY

Abstract

The aim of this study is detect students of distance education satisfaction and expectation. Thus, several suggestions are presented for developing system of distance education. Population of this study is became students of distance education. Its sample is became Marmara University Social Science High School’s departman of marketing distance education students. Students some demographic abilities are detected such as gender, age and chosing cause. Additionally, students’ satisfaction degree is measured about lessons content, educational quality, services, technologies, visuality, adequacy...etc. Five-scale Likert type survey is used for measuring. All surveys evaluate with SPSS software and this study includes these findings, frequency and percent table. Result of this study shows that, distance education is developed day by day. Organizations, which train with distance education, should up-to-date themselves for increasing students’ fertility and giving more effective education. Consequently, different proposition and opinion is proposed for this development.

Key words: Distance education, E-certificate, modern approach.

JEL Code: I 21

¹ Marmara Üniversitesi, Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi, zgokkaya@listeniz.net

² Marmara Üniversitesi, Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi, burcuakcicek@hotmail.com

Giriş

Günümüzde eğitim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte eğitim sistemi değişime uğramaktadır. İnternetin yaygın olarak kullanıldığı uzaktan eğitim, her geçen gün daha çağdaş değişimlere uğramakta ve bununla birlikte yaşam boyu eğitim felsefesinin yayılmasına yardımcı olmaktadır. Uzaktan eğitim sayesinde hızla büyüyen ve gelişen BİT (Bilgi ve İletişim Teknolojileri) ile beraber yer ve zaman sınırı ortadan kalkmaktadır. Böylece globalleşen dünya içerisinde iş ihtiyaçlarında bir adım öne geçiren e-sertifika programları daha cazip hale gelmeye başlamış ve her geçen gün uzaktan eğitime olan ihtiyaç daha da artmıştır.

Uzaktan eğitim öğrencilerin öğretmenlerden fiziksel olarak ayrı buldukları bir öğretim metodudur (Schlosser, Simonson, 2010: 3). Uzaktan eğitim, daha geniş kitlelere eğitim hizmeti götürebilmek, eğitimde fırsat eşitliğini sağlayabilmek amacıyla farklı fiziksel ayrı mekanlardaki öğretmen ve öğrencilerin, çeşitli iletişim teknolojileri yardımıyla etkileşimde buldukları, öğretme-öğrenme faaliyetlerini gerçekleştirdiği bir sistemdir (Yalın, 2001: 204). Uzaktan eğitim ile ilgili bir diğer tanımlama ise; uzaktan eğitim programı, eğitim kurumlarının, öğrencilerin tek başına eğitimi gerçekleştirmesine yardımcı olmak için belli bir düzende hazırlandıkları ders programı ile gerçekleştirilen çalışmaya verilen addır (Dinçer, 2006:4).

Uzaktan eğitim modellerinin en önemli amacı, büyük bir kitlenin gerekli eğitimleri buldukları yerden ve zamanda almalarıdır. Eğitimi alacak kişiye sunulan bu esneklik, eğitimin alınmasını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca tam anlaşılmamış konuların birden çok tekrar edilmesi ve sınav ve testlerin çoğunluğu bu eğitimin verimini artırmaktadır (Dinçer, 2006:5). Buna bağlı olarak kalabalık sınıf problemi de ortadan kalkmaktadır.

Gelişen dünyada uzaktan eğitim günümüzün en çağdaş eğitim sistemi olarak gösterilebilir. Sanal sınıfların animasyonlaştırılması şekliyle eğlenirken öğrenme ortamı da sunabilen uzaktan eğitim yöntemi aynı zamanda öğrencilere bireysel öğrenme imkanı da sunmaktadır. Bireyler kendi hızlarında, istedikleri kadar tekrar ederek isteklerine uygun bir öğrenme ortamı bulmuş olurlar. Böylece kişiler kendilerine uygun çalışma metotları geliştirerek bireysel gelişim elde edebilirler.

İnternetle beraber uzaktan eğitim farklı bir boyut kazanmıştır. E-öğrenme biçiminde yansıyan bu boyut genel olarak topluma ve özelde bireye birçok olanak sunmaktadır. Ancak internet, e-öğrenme açısından sağladığı katkılar yanında genelde toplumlar ve özelde bireyler arasında

yaratabileceği olası sorunlar konusunda da bilinçli bir toplum oluşturma zorunluluğu doğurmaktadır (Göktaş, Kayri, 2005:3). Bu bağlamda uzaktan eğitim gelişim gösteren bir ülke olan Türkiye’de yaşam boyu öğrenme faaliyetlerini de desteklemekte ve toplumsal kalkınmaya olanak sunmaktadır.

Uzaktan Eğitimin Avantajları

Uzaktan eğitimin avantajlarını kısaca sıralamak gerekirse (Şenkal, Dinçer, 2012: 13-14);

- Toplumun her kesimine hitap etmesi
- Bireysel öğrenimi desteklemek ve motivasyon artışı
- Geniş veri paylaşımı ağı olanağı
- Yaşam boyu öğrenme desteği
- Kalabalık sınıflara alternatif
- Geniş etkileşim ağı web desteği

olarak sıralanabilir.

Tüm bu avantajlarının yanı sıra uzaktan eğitim sistemlerinin yaygınlaşması pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu sorunların başında uzaktan eğitimlerin genellikle üniversiteler bünyesinde gerçekleşmesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü uzaktan eğitim merkezleri yeterince altyapı ve maddi imkana sahip olmamakla birlikte, uzaktan eğitime olan talep her geçen gün artmaktadır. Bu da beraberinde yönetsel pek çok sorunu getirmektedir.

Uzaktan Eğitimin Dezavantajları

Uzaktan eğitimin dezavantajlarını kısaca sıralamak gerekirse;

- Etkileşimin yetersiz olması veya olmaması durumunda, öğretmenin mimik, vücut hareketleri, ses tonu gibi anlatımı doğrudan etkileyecek yardımcı unsurlardan yararlanamaması,
- Uzun süreli bilgisayar kullanımı sonucunda yaşanan sağlık sorunları,
- Öğretmen ve eğitilenlerin web tabanlı eğitim araçlarının kullanımı konusundaki eksik eğitimi, öğrencilerin internet üzerinden eğitimin getireceği avantajlardan yeterince faydalanamaması,
- Kırsal bölgelerden internete girebilmenin hala bir sorun olması,
- Kişisel anlamda öğrenme motivasyonuna yani içsel disipline sahip olmayan kişiler için uygun olmaması, aktif öğrenmeyi desteklenmesine karşın, televizyonda olduğu

gibi pasif olarak izlemeye neden olabilmesi, uzaktan eğitimin dezavantajları olarak sıralanabilmektedir (Karaş, Karaman, 2011:2).

Türkiye’de Uzaktan Eğitim

İnternetin eğitimde kullanılmasıyla birlikte, geleneksel öğrenci ve öğretmen kavramları değişmiş, öğrenen ve kolaylaştıran adlarını almışlardır. Öğrencinin rolü artık sadece kendisine sunulan bilgiyi almak değil, aynı zamanda bilgiyi arayıp bulmak, günlük hayatta kullanılabilecek duruma getirmek ve ondan yararlanmaktır. Bu sayede, “yaşam boyu öğrenme” kavramı kendine güçlü bir dost bulmuştur ve kısa zamanda toplumun büyük bir bölümü, yaşam boyu öğrenme kapsamına girmiş olacaktır.

İnternet sayesinde, “yer” kavramı, eğitim hizmetlerinden yararlanıp yararlanmamayı belirleyen bir kavram olmaktan çıkmaktadır. Çünkü internette “bir yer”, “her yer”dir. Ders programlarında sıkı sıkıya bağlı kalınan “yerellik”, tahtını, “küresellik” ya da “evrensellik” kavramlarına terk etmek üzeredir (Karasar, 2004: 120).

Türkiye’de uzaktan eğitim uygulamalarına uzun süredir devam edilmesine rağmen halen bazı önyargılar sürmektedir. Bunun temelinde uzaktan eğitim alanındaki;

- Vizyon yetersizliği,
- Kalite ve standardizasyonun sağlanamamış olması,
- Kurumsallaşamama ve yaygınlaşamama problemleri sayılabilir (Somuncuoğlu, 2005: 98).

Çağdaş Üniversitede bulunması gerekenler ders kaynaklarına online erişim, öğretim elemanları ile sürekli ve online iletişim ve ders kaynakları dışındaki bilgi kaynaklara ulaşımının kesintisiz olması gereklidir. Bu nedenle, yarışta geride kalmak istemeyen çoğu üniversite alt yapılarını yarının taleplerini de düşünerek geliştirmeye başlamıştır (Balcı, Gökkaya, Ekren, Binark, 2012).

Gelişen teknoloji ile birlikte bilgiye ulaşma şekilleri de değişmiştir. Günümüzde bilgiye ulaşmak için kullanılan *en yaygın yöntem internettir*. Uzaktan eğitim ve uzaktan sınav uygulamaları artık internet üzerinden yapılmaktadır. Dünyada ve ülkemizde birçok yükseköğretim kurumu uzaktan sınav sistemi geliştirmeye ve uygulamaya devam etmektedir (Kumalar, Pürtaş, 2012).

Yükseköğretimde yaygın eğitim sistemi Açık Eğitim ve İnternet üzerinden yapılan Uzaktan Eğitimden oluşmaktadır. Açık Eğitim, ilk ve orta öğretim kademelerindeki “açık” okullar

kavramı ile aynı şekilde faaliyet göstermektedir ve Anadolu Üniversitesi tarafından yürütülmektedir. Uzaktan Eğitim, Açık Eğitimde olduğu gibi, öğrencinin eğitim süresinin büyük bir bölümünde öğretmeni ile yüz yüze temas halinde olmadığı, öğrencinin öğretmeni ile iletişim ve bilgi teknolojileri (bilgisayar, video ve internet gibi araçlar) ile ikili iletişim kurabildiği bir eğitim türü olarak tanımlanmaktadır. Açık Eğitimde lisans ve önlisans düzeylerinde, Uzaktan Eğitimde ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeylerde eğitim verilmektedir (TÜBİTAK, 2012).

Bu çalışmada günümüz Türkiye’inde uygulanan uzaktan eğitim sistemlerine genel bir bakış yapılmıştır. Çalışma kapsamında örneklem grubunu oluşturan uzaktan eğitim öğrencilerinin memnuniyet düzeyleri araştırılmış ve elde edilen bulgular doğrultusunda yapılabilecek değişim ve gelişimlere ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini uzaktan eğitimden faydalanan tüm öğrenciler oluşturmaktadır. Ancak, çalışmada örneklem olarak Marmara Üniversitesi Pazarlama Bölümü öğrencilerinden 49 kişilik bir grup olarak seçilmiştir.

Örnekleme yer alan her bir birey aynı zamanda sıra numarasına sahip olan denek konumundadır. Böylelikle hangi yaş grubundaki bireylerin, ne sebeple uzaktan eğitimi tercih ettiği ve almış olduğu eğitime ilişkin memnuniyet düzeyi ölçülecektir.

Veri Toplama Aracı

Öğrencilerin yaşları, uzaktan eğitim programını seçme sebepler ve cinsiyetleri demografik olarak değerlendirilmiştir. Onun haricinde uygulanan Likert tipi 5 ölçekli anket verileri ile öğrencilerin memnuniyet düzeyleri ölçülmüştür. Bu düzey, görsel öğeleri, öğrencilere sunulan hizmetleri, internet arayüzü, sınav sistemi gibi öğrencileri yakından ilgilendiren konuları kapsamaktadır. Anketteki sonuçlar çok memnunum(5), memnunum (4), memnun değilim (3), şikayetçiyim(2) ve fikrim yok(1) olarak ölçeklendirilmiştir. Ayrıca anket sonunda öğrencilerden öneriler alınmaktadır.

Tüm bu işlemler sonucunda elde edilen nicel veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Elde edilen nitel verilere ise çalışmanın bulgular kısmında yer verilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Demografik Özellikleri

Bu kısımda memnuniyet düzeyleri ölçülen katılımcı grubunun demografik özelliklerine ilişkin gerekli istatistiksel veriler yer almaktadır. Demografik özelliklerine ek olarak öğrencilerin uzaktan eğitimi tercih sebepleri de araştırılmış ve bu başlık altında incelenmiştir.

Tablo 1. Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Kadın	19	38,8	38,8	38,8
Erkek	30	61,2	61,2	100,0
Toplam	49	100,0	100,0	

Tablo 1’deki verilerden anlaşılacağı üzere 49 kişilik katılımcı grubundaki bireylerin arasında 19 tane kadın ve 30 tane erkek birey bulunmaktadır. Bu katılımcıların cinsiyetlerine göre yüzdeleri sırasıyla 38,8 ve 61,2 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 2. Tercih Sebebi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Çalışıyorum	34	69,4	69,4	69,4
Engel durumum var	1	2,0	2,0	71,4
Puanım buraya yetti	12	24,5	24,5	95,9
Ekstra bir bölüm okumak	1	2,0	2,0	98,0
Diğer	1	2,0	2,0	100,0
Toplam	49	100,0	100,0	

Tablo 2’de katılımcı grubunda yer alan bireylerin uzaktan eğitimi tercih etme sebepleri sıklıklarına ve yüzdelerine göre verilmiştir. Bu durumda katılımcıları %69,4’ü çalıştıkları için uzaktan eğitim seçtiklerini beyan etmişlerdir. %24,5’lik bir katılımcı grubu ise üniversite giriş puanlarının uzaktan eğitim almak için yeterli geldiğini beyan etmiştir. Engel durumundan tercih eden öğrenci sayısı, diğer diyen öğrenci sayısı ve ekstra bir bölüm okumak isteyen öğrenciler katılımcıların %2’ser olmak üzere %6’lık bir dilimini oluşturmaktadır. Anket sonuçlarında engelli öğrencinin görme engelli olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca diğer öğrenci tercih sebebini “aile baskısı” olarak nitelendirmiştir.

Tablo 3. Yaş Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri

Boyutlar	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	$Sh_{\bar{x}}$
Yaş	49	20,90	3,17	0,45

Katılımcı grubu, uzaktan eğitimde Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu(MYO)'nun Pazarlama bölümü birinci sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Tablo 3'de öğrencilerin yaş ortalaması 20,9 olarak gösterilmektedir. Ancak bu 20-21 yaşındaki öğrencilerin daha fazla olduğu anlamına gelmemektedir.

Tablo 4. Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
18	12	24,5	24,5	24,5
19	11	22,4	22,4	46,9
20	6	12,2	12,2	59,2
21	5	10,2	10,2	69,4
22	5	10,2	10,2	79,6
23	1	2,0	2,0	81,6
25	2	4,1	4,1	85,7
26	2	4,1	4,1	89,8
27	2	4,1	4,1	93,9
28	2	4,1	4,1	98,0
29	1	2,0	2,0	100,0
Toplam	49	100,0	100,0	

Tablo 4'de de görüldüğü gibi öğrenciler geniş bir yaş aralığına dağılmış durumdadır. Ancak yine de çoğunluğu 18-19 yaş aralığındaki katılımcılar sağlamaktadır. Bu da liseyi yeni bitirip iş hayatına atılmış veya eğitimine bu şekilde devam etmeyi tercih eden bireyler çoğunluktadır. Ancak yaş aralığının bu denli geniş olması uzaktan eğitim ve e-sertifika programlarının her kesime hitap ettiğini göstermektedir.

Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Sistemine İlişkin Memnuniyet Düzeyleri

Uzaktan eğitim öğrencilerinin memnuniyet seviyeleri on ana başlık altında değerlendirilmiştir. Bu başlıklar:

- Görsel öğeler
- Ders içerikleri
- Sunulan hizmetler
- Canlı ders sistemi

- İnternet arayüzü
- Sınav sistemi
- Öğrenci hizmetleri
- Öğretim görevlilerinin yaklaşımı
- Okul sisteminin teknik yeterliliği
- Eğitim hizmetlerinin yeterliği

şeklindedir.

Tablo 5. Görsel Öğeler Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Çok memnunum	6	12,2	12,2	12,2
Memnunum	38	77,6	77,6	89,8
Memnun değilim	2	4,1	4,1	93,9
Fikrim yok	3	6,1	6,1	100,0
Toplam	49	100,0	100,0	

Tablo 5’de görüldüğü üzere, öğrencilerin görsel öğelerden memnunum diyenlerin oranı %77,6 ile oldukça yüksek bir oran çıkmıştır. Memnun olmayan öğrenciler katılımcıların %4,1’ini oluştururken, %6,1’lik bir katılımcı grubu ise fikirlerinin olmadığını beyan etmişlerdir.

Tablo 6. Ders İçerikleri Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Çok memnunum	11	22,4	22,4	22,4
Memnunum	32	65,3	65,3	87,8
Memnun değilim	3	6,1	6,1	93,9
Sikayetçiyim	1	2,0	2,0	95,9
Fikrim yok	2	4,1	4,1	100,0
Toplam	49	100,0	100,0	

Tablo 6’da ders içerikleri açısından öğrencilerin memnuniyetlerinin verileri yer almaktadır. Bu tablodaki veriler Tablo 5’de yer alan görsel öğeler açısından olan memnuniyetle benzerlik göstermektedir. Bu benzerlik görsel öğeler ve ders içeriklerinin iç içe kavramlar olmasından kaynaklanmakta ve bu bilgiyi de desteklemektedir.

Tablo 7. Sunulan Hizmet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Çok memnunum	14	28,6	28,6	28,6
Memnunum	26	53,1	53,1	81,6
Memnun değilim	4	8,2	8,2	89,8
Sikayetçiyim	2	4,1	4,1	93,9
Fikrim yok	3	6,1	6,1	100,0
Toplam	49	100,0	100,0	

Katılımcı memnuniyetleri üniversite tarafından kendisine sunulan hizmet açısından değerlendirildiğinde memnuniyetsizliğin %2,1 arttığı görülmektedir. Ancak yine de 70.000'den fazla öğrencisi olan Marmara Üniversitesi gibi bir eğitim kurumu dikkate alındığında, öğrencilerin genel olarak üniversitenin sunduğu hizmetten memnun olması olumludur.

Tablo 8. Canlı Ders Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Çok memnunum	10	20,4	20,4	20,4
Memnunum	27	55,1	55,1	75,5
Memnun değilim	8	16,3	16,3	91,8
Sikayetçiyim	1	2,0	2,0	93,9
Fikrim yok	3	6,1	6,1	100,0
Toplam	49	100,0	100,0	

Marmara Üniversitesi uzaktan eğitim sistemini uygulamaya 2011-2012 eğitim öğretim başlamış, ilk olarak 2012-2013 eğitim öğretim yılında MYO öğrenci almıştır. Bu kapsamda yeni kurulan bir eğitim merkezidir ve canlı ders uygulamasını ilk kez 2012-2013 eğitim-öğretim yılında MYO programları dahilinde yürürlüğe sokmuştur. Buna yeni yapılanmaya rağmen, öğrencilerden memnunum diyenler %55,1 ve çok memnunum diyenler %20,4'lük oranlara sahiptir. Ancak memnun değilim diyenlerin oranı %16,3 gibi azımsanmayacak bir orandır.

Tablo 9. Arayüzün İşlevselliği Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Çok memnunum	8	16,3	16,3	16,3
Memnunum	30	61,2	61,2	77,6
Memnun değilim	7	14,3	14,3	91,8
Sikayetçiyim	2	4,1	4,1	95,9
Fikrim yok	2	4,1	4,1	100,0
Toplam	49	100,0	100,0	

Uzaktan eğitimde internet arayüzü üniversitelerdeki kampüs yapısına benzer. Öğrencilerin işlerini daha kolay ve hızlı yapabilmesi için internet arayüzünde öğrencinin iyi yönlendirilmesi ve öğrenciye aktif olarak hizmet sunulmalıdır. Öğrencilerin başarısını da etkileyecek bir faktör olan arayüz işlevselliği açısından memnun olmayan öğrenci sayısı %14,3 oranındadır. %4,1 oranında öğrenci grubu şikayetçi olduğunu belirtirken, aynı oranda öğrenci grubu ise fikir sahibi olmadıklarını göstermektedir.

Tablo 10. Sınav Sistemi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Çok memnunum	8	16,3	16,3	16,3
Memnunum	29	59,2	59,2	75,5
Memnun değilim	8	16,3	16,3	91,8
Sikayetçiyim	4	8,2	8,2	100,0
Toplam	49	100,0	100,0	

Uzaktan eğitim alanında sınav ve öğrencilerin seviyesi üzerinde ölçme ve değerlendirme yapmak bire bir eğitime göre daha zordur. Farklı bölgelerde yaşayan bireyleri organize bir şekilde fiziksel sınava tabii tutmak güç bir işlemdir. Online olarak sınav sisteminde ise öğrencilerin denetlenmesi güçtür. Öğrenciye doğru ölçme sistemleri uygulanmalı ve öğrencinin iç motivasyonunun olması gereklidir. Çünkü öğrencilere sınavda bilgisayar başında güvenmek gereklidir. Öğrencilerin kendi değerlendirilmelerini sağlayan sınav sistemine ilişkin memnuniyetlerine ilişkin veriler Tablo 10'da yer almaktadır. Verilere göre öğrencilerin %8,2'si şikayetçi olduğunu bildirmiştir. Yanı sıra %16,3 oranında katılımcı ise memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu oranlar sistemin zorluğunun öğrenci memnuniyetine yansıdığını göstermektedir.

Tablo 11. Öğrenci Hizmetleri Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Çok memnunum	9	18,4	18,4	18,4
Memnunum	25	51,0	51,0	69,4
Memnun değilim	10	20,4	20,4	89,8
Sikayetçiyim	1	2,0	2,0	91,8
Fikrim yok	4	8,2	8,2	100,0
Toplam	49	100,0	100,0	

Tablo 11'de okulun öğrenci işleri ve uzaktan eğitimde bu sistemle senkron çalışan BYS sistemleri ile ilgili katılımcıların memnuniyet düzeyleri ölçülmüştür. Katılımcı grubunun

%20,4 gibi beşte birini kapsayan büyük bir oran memnun olmadığını belirtmiştir. Ancak yine de memnun olan öğrencilerin oranı %51 memnunum ve %18,4 çok memnunum olarak dağılım göstermektedir. Ancak ilgili konu ile ilgili bir eksiklik olduğu muhakkaktır. Bu konu üzerine iyileştirmeye gidilmelidir.

Tablo 12. Öğitmen Yaklaşımı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Çok memnunum	16	32,7	32,7	32,7
Memnunum	27	55,1	55,1	87,8
Memnun değilim	3	6,1	6,1	93,9
Fikrim yok	3	6,1	6,1	100,0
Toplam	49	100,0	100,0	

Uzaktan eğitimde öğretmen-öğrenci iletişimini sağlıklı kurmak büyük bir sorundur. Çünkü zamandan ve mekandan bağımsız olarak öğrencilerin derse katılması için iç motivasyon gereklidir. Tablo 12’de öğrencilerin akademisyenlerin kendilerine yaklaşımlarına ilişkin memnuniyetleri değerlendirilmiştir. Memnun olmayan kişi sayısı %6,1 iken memnun olan çoğunluğun; %55,1 memnunum ve %32,7 çok memnunum demiştir.

Tablo 13. Teknik Yeterlilik Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Çok memnunum	9	18,4	18,4	18,4
Memnunum	24	49,0	49,0	67,3
Memnun değilim	10	20,4	20,4	87,8
Sikayetçiyim	3	6,1	6,1	93,9
Fikrim yok	3	6,1	6,1	100,0
Toplam	49	100,0	100,0	

Tablo 12’deki veriler uzaktan eğitim sisteminin sahip olduğu ve sağladığı teknik yeterliliğe ilişkin katılımcıların memnuniyetlerini belirtmektedir. Bu verilere göre %20,4 oranında memnun olmayan ve %6,1 oranında şikayetçi olan bir topluluk olduğu gözlemlenmektedir. Çoğunluk memnuniyet bildirirse de katılımcıların mağduriyet durumları söz konusu olabilir.

Tablo 14. Eğitim Hizmetlerindeki Yeterlilik Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Çok memnunum	11	22,4	22,4	22,4
Memnunum	26	53,1	53,1	75,5
Memnun değilim	4	8,2	8,2	83,7
Sikayetçiyim	4	8,2	8,2	91,8
Fikrim yok	4	8,2	8,2	100,0
Toplam	49	100,0	100,0	

Eğitim veren her kurumun ortak amacı öğrenci seviyesinde başarı sağlayabilmektedir. Bu noktada eğitimin kalitesi ve eğitim hizmetlerindeki yeterlilik faktörleri göz önüne alınmalıdır. Tablo 13'deki verilere göre, öğrencilerin %53,1'i memnunum ve %22,4'ü çok memnunum demiştir. Ancak şikayetçiyim, fikrim yok ve memnun değilim diyen katılımcıların oranları eşit olmakla beraber %8,2'dir. Genele bakıldığında katılımcıların ortalama dörtte birinin eğitim hizmetlerinden memnun olmadıkları görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Marmara Üniversitesi uzaktan eğitim öğrencileri üzerinde yapılan bu araştırmada katılımcıların öğrencisi oldukları uzaktan eğitim sistemine ilişkin memnuniyet düzeyleri ölçülmüştür. Araştırmada elde edilen bulguların, çeşitli alanlarda uzaktan eğitim sisteminde iyileştirmeye ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda;

- Katılımcıların çoğunun ders içerikleri ve sunumundan memnun oldukları tespit edilmiştir. Ancak bu durum memnun olmayan öğrenci olmadığı manasına gelmemektedir. Özellikle demografik özellikleri belirten Tablo 2'deki gibi özel durumu öğrencilere de hitap etmek, öğrencilerin daha çok duyu organlarına hitap ederek aktif ve kalıcı öğrenme materyalleri hazırlamak gerekmektedir.

Öğretme-öğrenme sürecinde öğretim materyallerinden faydalanılarak ders işlendiğinde; materyal öğrencilerin görme ve işitme duyularına hitap edecek; öğretmenin gayreti ile öğrencilerin düşüncelerini ifade etmeleri sağlandığında ise ortama katılan duyu organı sayısı artacak ve öğrenilenlerin hatırlanma oranı yüksek olacaktır(Çekirdekçi, Toptaş, 2011: 139).

- Senkron uzaktan eğitim olarak bilinen yöntemin uygulanma platformlarından biri olan canlı dersler, öğrenci ve öğretmenin bir araya geldiği ve öğretmenin danışmanlık ve mentorluk görevini yerine getirdiği sanal sınıf ortamlarıdır. Öğrencilerin aktif olarak öğretim görevlisine ulaşabildikleri bu zaman dilimi öğrencinin maksimum verimliliği alması gerektiği

zamandır. Bu alandaki memnuniyetten elde edilen veriler konu üzerinde çalışılması gerektiğini vurgular niteliktedir. Buna ilişkin öneriler bu şekildedir:

Canlı destek bölümünde, öğrenenler AUEM (Açık ve Uzaktan Eğitim Merkezi) ile mesai saatleri içerisinde sohbet ortamları aracılığıyla iletişime geçebilmektedir. Bu bölümde öğrenenler, teknik ve idari konularda destek alabilmektedirler. Güncel duyurular bölümünde sistemle ilgili değişiklikler, teknik bilgiler, derslerle ilgili duyurular, sanal sınıf değişiklikleri, sınav duyuruları, eklenen ders notları, staj duyuruları vb. çeşitli konularda akademik, teknik ve idari destek alınabilmektedir. Telefon, e-posta ve mesajlar bölümü sayesinde öğrenenler hem AUEM ile hem öğretim elemanları ile hem de program başkanları ile iletişime geçebilmekte, sorularını iletebilmektedirler(Kaba, Güneş, Altıntaş, 2012).

- Sınav sisteminde daha yaratıcı ve aktif bir çözüm yolu üretilmeli veya uzaktan eğitimde öğrencilerin başarı düzeylerinin ölçülmesi için farklı yöntemler uygulanmalıdır. Çünkü uzaktan eğitimde öğrencilerin değerlendirilmesi için karma bir yapı söz konusudur. Bu yapı okul ve fakülteler bazında farklılık göstermekle birlikte; genellikle online olarak vize ve ödev değerlendirmesi yapılırken, final sınavı fiziksel olarak sınav merkezlerinde gerçekleştirilmektedir. Ancak öğrencilerin değerlendirilmesi için bu sistem hem final sınavları açısından meşakkatli hem de güvenilirlik açısından yetersizdir. Yani öğrencilerin bilgi ve öğrenmeleri üzerinde tespitte bulunmaları için çeşitli ölçme araçları veya yöntemleri geliştirilmelidir. Bunlar, sosyal ağlar üzerinden yürütülen grup projeleri, öğrencinin bilgisayar başındaki varlığını test eden yazılımlar geliştirme... gibi çeşitli uygulamalar olabilir.

- Öğretim elemanı uzaktan eğitimde ders verirken bir öğretmen rolünden çok danışman, mentor, koçluk... gibi görevler üstlenmektedir. Öğrencilerin yer ve mekan bağımsızlığına rağmen derse ilgilerini sağlamalı ve öğrencileri doğru bir şekilde yönlendirmelidir.

Uzaktan eğitimde öğretmen ile öğrenci arasındaki iletişimi ve grup çalışmasını uygun zamanlara ayarlamak kolay değildir. Bu durum; öğrenme sürecinde istenmeyen ertelenmelere neden olabilmekte; öğrenim sürecinin gözlemine olanaksız kılabilenekte; öğretmen öğrenci ilişkisini engelleyebilmekte ve toplu etkinliğe engel olabilmektedir. Bunlar, mesafeden çok açıklığın sonuçlarıdır. Uzaktan eğitim öğrencisi ile bağlantılı olarak bu tür olası aksaklıkları belirlerken; öğrencilerin gereksinimleri, mesafe biçiminin gücü, karşılanamayacak gereksinimleri ve gereksinimlerin karşılanan bölümleri arasındaki boşluklarla mücadele etmenin olanaklı yolları göz önünde tutulur ve dengelenirse, uzaktan eğitim, açıklığı nedeniyle statükoyu ortadan kaldırmanın da bir yolu olabilir (Süer, Kaya, Bülbül, Karaçanta, Koç, Çetin, 2005: 108).

- Uzaktan eğitim bilişim çağının da bir getirisi olarak her geçen gün yaygınlaşmaktadır. Katılımcıların yaş grubu ve tercih sebebi gibi bulguları göz önünde bulundurulduğunda katılımcıların özellikle yaş dağılımının yayvanlığı dikkat çekmektedir. Bu durum uzaktan eğitimin teknoloji ve öğrenmeye açık olan her bireye hitap ettiği anlamına gelmektedir. Ayrıca uzaktan eğitimin bir diğer önemli özelliği ise derslerin sürdürülebilirliğinin yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Özellikle asenkron öğretim programlarında ders materyalleri teoride sonsuz sayıda öğrenciye ulaşabilir. Pratikte ise bu durum teknolojik alt yapıya bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Tüm bu sürdürülebilirlik ve hedef kitlenin çeşitliliği şartlarının sağlanması uzaktan eğitimi yaşam boyu öğrenme kavramını destekleyen önemli bir yapı haline getirmektedir.

Yaşam boyu eğitimin birey üzerine getirdiği yük, sorunların da temelini oluşturmaktadır. Hali hazırda tam zamanlı bir işte çalışmakta olan birey, kişisel gelişimine yardımcı olan eğitim süreci için yeterli vakti ayıramamaktadır. Burada örgün eğitim olarak adlandırabileceğimiz, öğrenci – sınıf – öğretmen üçlüsünün aynı fiziksel alanı paylaştığı geleneksel eğitim modelinden farklı bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyacı karşılayacak eğitim modelini uzaktan eğitim olarak tanımlamak mümkündür (Al, Madran, 2004:3).

Neden Uzaktan Eğitim?

- Zaman ve mekan kısıtlaması olmuyor.
- Öğrenci öğrenme hızına göre programı düzenleyebiliyor.
- Bazı kişilik özelliklerine sahip öğrencilerin (utangaç vb.) verimliliğini artırıyor.
- Öğrenim maliyetlerini önemli ölçüde düşürüyor.
- Kişiyeye özel öğrenim, öğrenimin performansını yükseltiyor.
- Elektronik öğretim öğrencilerin katılımını artırıyor.
- Ulaşım için zaman kaybı söz konusu olmuyor.
- Bilgi ihtiyaç duyulduğu anda ediniliyor.
- Öğrenim sürekli yapılan bir eylem haline geliyor.
- İnternet kullanıcılarının sayısındaki patlama, interneti bilgi aktarmada çok elverişli bir araç konumuna getiriyor.
- Öğrenim sırasında bir işte çalışmak sorun olmuyor (Çukadar, Çelik, 2003: 35).

Bilişim teknolojisi eğitimde en çok uzaktan eğitimi geliştirmiş, öğrencilerin kendi kendilerine öğrenme imkân ve seçeneklerini artırmıştır. E-öğrenme kavramı geliştirilmiş ve bu web tabanlı, bilgisayar destekli öğrenmeler, VCD gibi uzaktan eğitim içerikleri öğrenmeye farklı

boyutlar katmıştır. E-öğrenme ve uzaktan öğretim olanakları eğitimin küreselleşmesine yol açmıştır (Çınar, 2009: 25).

Uzaktan eğitim geleceğin eğitim teknolojisi olarak görülmekle birlikte beraberinde pek çok gereksinimi de getirmektedir. Bu gereksinimler eğitim kalitesi ve verimliliğini arttırmak, daha çok öğrenciye hitap edebilmek, yaşam boyu öğrenme faaliyetlerini desteklemek, kalifiye iş gücüne sahip bireyler yetiştirmek ve ülkenin kalkınmasına fayda sağlamak şeklinde özetlenebilir. Günümüzde yetişkinlerin eğitimi için çok daha elverişli olan uzaktan eğitim, üniversitelerde yaygınlaşmaktadır. Ancak bu gelişim için yeterli bütçe ve ödeneğe sahip olmayan üniversiteler için yetersiz teknolojik altyapı beraberinde eğitim kalitesinde istenilen verimin elde edilmemesini getirmektedir. Bu noktada ülkemizdeki uzaktan eğitim kurumlarında teknolojik alt yapıya ilişkin yeterlilik sağlanması gerekmektedir. Uzaktan eğitimde değişim ve gelişim süreci teknolojiyle birlikte daha görselleşmektedir ve sanal sınıflar üç boyutlu düzeyde, animasyon ve simülasyonlarla öğrenciye ulaşabilecek hale gelmiştir. Gelişen çağa ayak uydurma ve yaygınlaşma sürecinde bir eğitim reformu olarak adlandırılan uzaktan eğitimin hayat boyu öğrenmeye verdiği destek ileriki nesillerin daha aktif, bilgili, kendini geliştiren, öz disiplinli ve içten motivasyonlu bireyler olmalarını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Al, U. ve Madran, R.O. (2004). *Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Sistemleri: Sahip Olması Gereken Özellikler ve Standartlar*, <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~umutal/publications/webbaseddistanceeducation.pdf> adresinden 24.11.2012 tarihinde alınmıştır.
- Balcı, E.Ö., Gökkaya, Z., Ekren, N. ve Binark, A.K. (2012). *Teknoloji fakültelerinde uzaktan eğitim uygulamaları*, Geleceğin Mühendislik Eğitiminde Endüstri ile İşbirliği Sempozyumu, Süleyman Demirel Üniversitesi
- Çekirdekçi, S. ve Toptaş, V. (2011). *Sınıf öğretmenlerinin matematik (4. ve 5.sınıf) dersinde öğretim materyalleri kullanımını engelleyen unsurlarla ilgili görüşleri*, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29(1), 137-149.
- Çınar, İ. (2009). *Küreselleşme, Eğitim ve Gelecek*, Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 2(1), 14-30
- Çukadar, S. ve Çelik, S. (2003). *İnternete dayalı uzaktan öğretim ve üniversite kütüphaneleri*, Doğu Üniversitesi Dergisi, 4(1), 31-42.
- Dinçer, S. (2006). *Bilgisayar destekli eğitim ve uzaktan eğitime genel bir bakış*, Akademik Bilişim Konferansı, Pamukkale Üniversitesi .
- Kaba, A.U. Güneş, A. ve Altınbaş, T. (2012). E-öğrenmede Destek Hizmetlerinin Öğrenen Memnuniyetine Etkisi, Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi, 3(2), <http://www.etad.net/dergi/index.php?journal=etad&page=article&op=view&path%5B%5D=72&path%5B%5D=pdf> adresinden 24.11.2012 tarihinde alınmıştır.
- Karasar, Ş. (2004). *Eğitimde yeni iletişim teknolojileri-internal ve sanal yüksek eğitim*, The Turkish Online Journal of Educational Technology –TOJET, 3(4), 117,125
- Karaş, İ.R. ve Karaman, İ. (2011). *Uzaktan eğitim yöntemi ile coğrafi bilgi sistemi öğrenimi*, 13. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, Ankara.
- Kumalar, M. ve Pürtaş, M. (2012). *İlköğretim için bir online sınav sistemi önerisi*, Akademik Bilişim 2012 Konferansı, Uşak Üniversitesi.
- Schlosser, L.A. ve Simonson, M. (2010). *Distance education definition and glossary of terms (3rd Edition)*, America: Information Age Publishing.
- Süer, İ. Kaya, Z. Bülbül, İ. Karaçanta, H. Koç, Z. ve Çetin, Ş. (2005). *Gazi üniversitesi'nin uzaktan eğitim potansiyeli*, The Turkish Online Journal of Educational Technology, 4(1), 107-113.
- Somuncuoğlu, D. (2005). *Türkiye ve Dünya'da uzaktan eğitim uygulamaları*, TSA Dergisi, 9(3), 85-100

Şenkal, O. ve Dinçer, S. (2012). *Geleneksel sınıfların uzaktan eğitim platformuna dönüştürülmesi: Bir Model Çalışması*, Bilişim Teknolojileri Dergisi, 5(1), 13-17.

http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/eik/EK1.pdf adresinden
28.10.2012 tarihinde alınmıştır.

Yalın H.İ., (2001). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Nobel, Ankara